

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ»

Τομέας Νεοελληνικής Γλώσσας

Γιάννης Ι. Πασσάς, MEd

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Επαναληπτικά Θέματα Θεωρίας (IV)

ΘΕΜΑ 1

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση μακροπερίοδου ή βραχυπερίοδου λόγου.

Τύποι Ασκήσεων: Εντοπισμός και δικαιολόγηση χρήσης μακροπερίοδου / βραχυπερίοδου λόγου.

[α] Στο απόσπασμα που ακολουθεί να δικαιολογήσετε τη χρήση του βραχυπερίοδου λόγου.

Ποια είναι, λοιπόν, η χρησιμότητα της λογοτεχνίας, αν αυτή δεν μεταφέρει μηνύματα και πρακτικές συμβουλές στους αναγνώστες της; Η απάντηση βρίσκεται στο βασικό εργαλείο της που δεν είναι άλλο από τη γλώσσα. Όργανο επικοινωνίας και έκφρασης, η γλώσσα αποτελεί πιστοποιητικό της ανθρώπινης νοημοσύνης. Είναι στην ουσία το διαβατήριο για την κοινωνική μας ζωή, το ρούχο που φοράμε. Κι όπως συμβαίνει πάντοτε με την ένδυση, το γούστο παίζει τον πρωτεύοντα ρόλο. Αυτό που συνήθως υποτιμούμε στη σχέση μας με τη λογοτεχνία είναι το ζήτημα της αισθητικής. Κι είναι παράξενο, αν σκεφτούμε πως στην εποχή μας όλοι απευθύνονται στην αισθητική μας, προκειμένου να κερδίσουν την καταναλωτική μας εύνοια. Καλαίσθητα καταστήματα, καλαίσθητα προϊόντα, καλαίσθητες ρεκλάμες. Έχουμε εξορίσει την κακογουστιά από τη ζωή μας όχι και από τη λογοτεχνία.

[β] Στο απόσπασμα που ακολουθεί να δικαιολογήσετε τη χρήση του μακροπερίοδου λόγου.

Η τραγική ποίηση εστιάζει τη δράση των προσώπων της στο συναίσθημα της τιμής, στο οποίο και αποδίδει ανεξέλεγκτη δύναμη, δεδομένου ότι αυτό, ανάλογα προς τη φύση του πρωταγωνιστή, μετεξελισσεται και παρουσιάζεται με διάφορες μορφές, αλλά

πάντα ως επιταγή εκπλήρωσης υψηλού χρέους· έτσι και οι τρεις τραγικοί ποιητές στάθηκαν στη θέση ότι η μεγαλοσύνη του ανθρώπου είναι συνυφασμένη με την υπέρβαση της μοίρας του και ότι στο δρόμο της σύγκρουσής του με το αδυσώπητο πεπρωμένο ο άνθρωπος, έστω και αν απολέσει τα πάντα, εκτός από ένα, την ανθρώπινη αξιοπρέπειά του, μπορεί να καταξιωθεί στη συνείδησή του και στην κοινωνία.

ΘΕΜΑ 2

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση παρατακτικού ή υποτακτικού λόγου.

Τύποι Ασκήσεων: α. Εντοπισμός και δικαιολόγηση της χρήσης παρατακτικού / υποτακτικού λόγου. β. Άρση της υπόταξης / παράταξης.

Στην περίοδο που ακολουθεί να δικαιολογήσετε τη χρήση του υποτακτικού λόγου και να τον τρέψετε σε παρατακτικό. Ποια αλλαγή παρατηρείτε στο ύφος;
Μα κι ύστερα από όλη αυτήν τη διαδρομή που κάμαμε με λιγαστές φράσεις στον χώρο και στον χρόνο, μεγάλη θα ήταν η αφέλειά μας, αν νομίζαμε ότι χαράξαμε τα τελειωτικά όρια της ελληνικότητας, ότι βρήκαμε τάχα το βασικό δόγμα που δεν μπορεί να το παραβεί η πνευματική ζωή της Ελλάδας δίχως να αναιρέσει τον εαυτό της.

ΘΕΜΑ 3*

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση ρηματικών ή ονοματικών συνόλων.

Τύποι Ασκήσεων: α. Δικαιολόγηση χρήσης ρηματικών ή ονοματικών συνόλων. β. Μετατροπή του ρηματικού λόγου σε ονοματικό και το αντίστροφο.

Στην περίοδο που ακολουθεί να δικαιολογήσετε τη χρήση του ονοματικού λόγου και να τον τρέψετε σε ονοματικό. Ποια αλλαγή παρατηρείτε στο ύφος;
Η πλήρης χαρτογράφηση του ανθρωπίνου γονιδιώματος αλλά και η υφισταμένη απομόνωση και ο χαρακτηρισμός της λειτουργίας μερικών εκατοντάδων γονιδίων θα οδηγήσουν πιθανότατα στο εγγύς μέλλον στη θεραπεία πολλών ασθενειών.

ΘΕΜΑ 4*

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει και να αιτιολογεί επιλογές του πομπού οι οποίες αφορούν τη χρήση λόγιων ή λαϊκών λέξεων, ειδικού λεξιλογίου, όρων κτλ.

Τύποι Ασκήσεων: α. Δικαιολόγηση της χρήσης λόγιων / λαϊκών λέξεων και ειδικού λεξιλογίου. β. Λαϊκά συνώνυμα λόγιων λέξεων και το αντίστροφο.

Να εντοπίσετε τρεις ειδικούς όρους στο απόσπασμα που ακολουθεί και να δικαιολογήσετε τη χρήση ειδικού λεξιλογίου από τον συγγραφέα.

Ο εικοστός αιώνας δικαίως χαρακτηρίζεται ως αιώνας των μεγαλύτερων και σημαντικότερων κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, ο μέσος «Δυτικός άνθρωπος» ζει στο κατώφλι του 21ου αιώνα μία πολύ διαφορετική καθημερινή ζωή από τον αντίστοιχο άνθρωπο των αρχών του 20ου αιώνα. Ένα σημαντικό ποσοστό ευθύνης γι' αυτές τις δραματικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή φέρει και η πρόοδος στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες. Η ανακάλυψη της δομής του DNA, πριν από 45 περίπου χρόνια, και η επακόλουθη «έκρηξη γνώσης» στους τομείς της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής φέρνουν την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μια νέα τάξη πραγμάτων.

ΘΕΜΑ 5*

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να χαρακτηρίζει το ύφος του κείμενου, λαμβάνοντας υπόψη την επικοινωνιακή περίσταση (σκοπό, δέκτη, είδος λόγου κτλ.)

Τύποι Ασκήσεων: α. Εντοπισμός και δικαιολόγηση του ύφους ενός κειμένου. β. Μετασχηματισμός ενός είδους ύφους σε άλλο.

Να προσδιορίσετε το ύφος του αποσπάσματος που ακολουθεί και να δικαιολογήσετε τη χρήση του.

Η γλώσσα μας, που άντεξε σε τόσες «βάρβαρες» επιδρομές, κινδυνεύει τάχα απ' την πρόσφατη «ειρηνική» εισβολή του εξ Εσπερίας «πολιτισμού»; Ο κίνδυνος είναι ίσως σοβαρότερος σήμερα και επειδή ο αριθμός των ξένων λέξεων είναι πολύ μεγαλύτερος και επειδή όχι μόνο καμιά αντίσταση δεν προβάλλεται στην επέλασή τους, αλλά αντίθετα τους ανοίγονται όλες οι κερκόπορτες απ' τους Εφιάλτες της επιπολαιότητας, της ξενολατρείας, του σνομπισμού, του κρετινισμού. Και το πράγμα γίνεται ακόμα χειρότερο, επειδή δε μας φτάνει να αρπάξουμε όποια ξένη λέξη βρούμε μπροστά μας, αλλά κατασκευάζουμε ξε-

νοειδή λεκτικά τέρατα για τα προϊόντα μας, θέλοντας να τους δώσουμε ευρωπαϊκό χρώμα (!) (σπορτέξ, μομπιλέξ, ραπτέξ, ηλιθιές).

ΘΕΜΑ 6

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να ερμηνεύει λέξεις.

Τύποι Ασκήσεων: Ερμηνεία λέξεων / όρων.

Να εξηγήσετε σύντομα τους όρους που ακολουθούν.

«κοινωνία των πολιτών», «βιώσιμη ανάπτυξη», «συμμετοχική δημοκρατία»

